

การแสดงอะเง่งในเมืองมัณฑะเลย์

Anyeint in Mandalay, Myanmar

วุฒิสิตธิ์ จีระกมล¹ สุธีระพงษ์ พินิจพล² สกุนา พันธะ³ และสราวุฒิ สี่หาโคตร⁴
Wutthisit Jeerakamon¹ Suteerapong Pnitpon² Sakuna Pantura³ and
Sarawut Srihakhot⁴

Received: June 6, 2022

Revised: June 15, 2022

Accepted: June 17, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ ต้องการนำเสนอการแสดงอะเง่งในเมืองมัณฑะเลย์ ซึ่งเป็นการแสดงรูปแบบหนึ่งในประเทศเมียนมาร์ คล้ายการแสดงลิเก หรือ การแสดงจำอวดในประเทศไทย โดยศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของอะเง่ง รูปแบบการแสดงอะเง่งในเมืองมัณฑะเลย์ และดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงอะเง่งในเมืองมัณฑะเลย์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และการลงพื้นที่ภาคสนาม พบว่า อะเง่ง มีต้นกำเนิดมาจากการร่ายรำในราชสำนัก หลังจากเมียนมาร์ตกเป็นเมืองขึ้นให้กับประเทศอังกฤษ กลุ่มนางรำและนักดนตรีในราชสำนักก็ขาดผู้อุปถัมภ์ การแสดงอะเง่ง จึงเปลี่ยนจากการแสดงในราชสำนักมาเป็นการแสดงให้ประชาชนทั่วไปดู ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบ

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม Rajabhat Maha Sarakham University (Wutthisit.mu@gmail.com)

²มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม Rajabhat Maha Sarakham University (Oung_4444@hotmail.com)

³มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม Rajabhat Maha Sarakham University (Sakuna637@gmail.com)

⁴มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม Rajabhat Maha Sarakham University
(Sarawut.srihakhot1988@gmail.com)

การแสดงแบบดั้งเดิมที่เป็นทางการ ให้กลายเป็นการแสดงที่สนุกสนาน ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายเน้นไปในทิศทางการแสดงที่ตลกขบขัน ทำให้การแสดงนี้เป็นที่นิยมในประเทศเมียนมาร์มาถึงปัจจุบัน รูปแบบการแสดงอะเง่งในเมืองมัณฑะเลย์ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ 1) การร่ายรำ 2) การร้องเพลง 3) การแสดงละคร และ 4) การแสดงตลก ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงอะเง่งในเมืองมัณฑะเลย์ มี 2 วง คือ วงชายวาย และวงดนตรีสากล

คำสำคัญ: อะเง่ง ปะแว, การแสดงเมียนมาร์

Abstracts

This academic article presented Anyeint performance which showed in Mandalay. Anyeint is a traditional performance in Myanmar like Likae (music folk drama) or Jumoud (comedian show) in Thailand. This article studied the history, the show pattern and the music of Anyeint performance in Mandalay. The data collected from document which related research and field study.

Anyeint had the origin from royal court dancing when Myanmar became a colony of England, Anyeint changed performance pattern at the royal court to show it to the general public. The performance pattern has changed from formal pattern to playful pattern for the general public. Therefore, this performance is popular in Myanmar from past to present.

Anyeint performance in Mandalay has 4 major compositions includes; 1) dance 2) sing 3) dramatics and 4. comedian show. Hsaing Waing (Myanmar tradi

tional band) and Western pop band are two kinds of band which used in Anyeint performance.

Keyword: Anyeint performance, Myanmar traditional performance

บทนำ

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่าได้กล่าวถึงเมืองต่าง ๆ ที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะปยู มอญ และยะไข่ ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มนี้ถือว่าเป็นกลุ่มที่ร่วมกันหล่อหลอมมาเป็นวัฒนธรรมพม่า โดยผ่านขั้นตอนการใช้สอยกลั่นกรองมาจนถึงสมัยที่วัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาโดยผ่านมาทางมิชชันนารีที่เข้ามาสำรวจ เพื่อเผยแพร่ศาสนาและการเข้าม้ายึดครองของอังกฤษ ซึ่งเป็นตัวกลางสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมดนตรีและการแสดงที่สืบเนื่องมาจนปัจจุบัน ลักษณะของการแสดงดนตรีและนาฏศิลป์ของทุกกลุ่มนั้นจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานและคติความเชื่อของประเพณีในกลุ่มนั้น ๆ ซึ่งในอดีตพม่ามีกษัตริย์ปกครองจึงทำให้เกิดประเพณีของราชสำนัก หรือประเพณีหลวงขึ้นมา และเป็นตัวควบคุมการแบ่งชนชั้นทางสังคมกับประเพณีของราษฎรแต่อย่างไรก็ตาม พื้นฐานของประเพณีหลวงก็น่าจะมาจากประเพณีราษฎร ซึ่งได้รับการขัดเกลาให้เกิดความประณีตวิจิตรขึ้นมานั่นเอง โดยมีเหล่าบุคคลในราชสำนักเป็นผู้ดำเนินการภายใต้การอุปถัมภ์ของกษัตริย์เป็นหลัก ต่อมาหลังจากที่พม่าตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษและระบบกษัตริย์ที่เคยมีอยู่จบสิ้นลง การขาดองค์อุปถัมภ์สำคัญอย่างราชสำนักมีผลทำให้ประเพณีของราษฎรและหลวงที่เคยแยกบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนเปลี่ยนไป แม้ด้านหนึ่งจะไม่อาจรักษากลุ่มดนตรีและนาฏศิลป์ของราชสำนักที่ประณีตลงการไว้ได้อีกต่อไป หากอีกด้านหนึ่งนั้นเป็นการเปิดทางให้เหล่าศิลปินแขนงต่าง ๆ สามารถที่จะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของตนได้อย่างมีอิสระมากขึ้น โดยการรวมเอา

รูปแบบทางตะวันตกเข้ามาในการแสดงเพื่อเพิ่มความสมจริงสมจังให้แก่ผู้ชม หรือเพิ่มเสียงแบบสากลมากขึ้น เพื่อสื่อถึงความเป็นสมัยใหม่ ดังจะเห็นได้จาก ในช่วงสมัยนี้ได้เกิดศิลปินที่มีความสามารถและได้รับการยกย่องจาก ประชาชนมิใช่ว่าสำนักเหมือนดังแต่ก่อน ซึ่งต่างจากในอดีตที่การเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมหรือประเพณีต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับราชสำนัก ความเปลี่ยนแปลงในช่วงสมัย อาณานิคมจึงเสมือนเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของศิลปะการแสดงของพม่า ฉะนั้นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ดนตรีและการแสดงจึงมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตคน พม่า ตั้งแต่ระดับราชสำนักจนถึงสามัญชน หากพิจารณาตามหน้าที่ใช้สอยแล้ว สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ เรื่องของพิธีกรรม และการบันเทิง เริงรมย์ (นฤมล ธีรวัฒน์ และคณะ, 2551)

อะเงွ่ง เป็นการแสดงของชาวเมียนมาร์ที่นิยมมาก (คล้ายลิเก) ในเรื่องนี้ วิรัช นิยมธรรม ได้กล่าวว่า อะเงွ่ง ลักษณะคล้ายกับการแสดงลำตัดของไทย ซึ่งมีตัวตลกมาแสดงมุขต่าง ๆ และมีการร่ายรำ การแสดงอะเงွ่ง ประกอบด้วย ศิลปะหลายแขนงผสมกันคล้ายกับซัดปะแวงแต่ต่างตรงที่เนื้อหาเรื่องราว ของอะเงွ่งที่แสดงสั้นและกระชับกว่า รวมถึงการแสดงมุขตลกที่เสียดสี เหตุการณ์การเมืองหรือชีวิตประจำวัน การแสดงประเภทนี้มีผู้หญิงเป็นตัวเด่น หรือตัวเอก เป็นการแสดงที่สามารถเล่นได้ในทุกโอกาสไม่ว่าจะเป็นงานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ หรืองานวัด เป็นต้น Khin Maung Tin กล่าวว่า ก่อนการแสดง อะเงွ่งต้องมีการบรรเลง ซองเก้า หรือ ปัตตะลา ประกอบกับการฟ้อนรำเพื่อเปิดตัว จากนั้นมีการร้องเพลงและการแสดงท่าทางกับพุดจามุขตลก เพื่อให้คนดู สนุกสนานและหัวเราะ ทั้งนี้ในการแสดงนั้นอาจนำเปื้อหรือหมดมุข ดังนั้น ในการดึง ความสนใจของคนดูนั้นแล้วแต่ละคณะนั้นจะมีเทคนิคความสามารถในรูปแบบ ใด เช่นการแสดงมีการใช้การร่ายรำ การร้องเพลง สลับกับการแสดงของตลก ซึ่ง การแสดงอะเงွ่งรูปแบบนี้เพื่อความสนุกสนาน วงชายวายอาจใช้เครื่องดนตรี บางชิ้นประกอบารรับมุขของตลก การแสดงอะเงွ่งแต่ละคณะนั้นมีจำนวนนักแสดง

ประมาณ 25-30 คนขึ้นไป โดยมีนักดนตรีวงชายวายจำนวน 7-10 คน การบรรเลงชายวายประกอบอะเญ่งนั้นแต่ละวงมีลำดับขั้นตอนที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่การบรรเลงชายวายประกอบอะเญ่ง จะมีดนตรีบรรเลงโหมโรงก่อนการแสดง (ซอเง้าหรือปัดตะลา) การร้องเพลง การร่ายรำสลับการเล่นตลก การแสดงเรื่องราวสั้น ๆ เป็นต้น นอกจากบทบาทของวงชายวายทำหน้าที่บรรเลงประกอบการแสดงอะเญ่งแล้ว เป็นส่วนหนึ่งเพื่อสร้างความบันเทิง และปลูกฝังขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมแก่คนในสังคมเมียนมาร์ ประกอบเป็นการเสริมสร้างการท่องเที่ยวให้ความบันเทิงกับผู้ที่มาพบเห็น สร้างรายได้แก่นักดนตรีวงชายวาย และนักแสดง ปัจจุบันการแสดงอะเญ่งได้รับความนิยมอย่างมาก หากมีการแสดงที่หมู่บ้าน วัด งานบุญต่าง ๆ ชาวเมียนมาร์นิยมออกไปดูเพื่อเป็นการพักผ่อนจากการทำงาน ซึ่งการแสดงนี้พบเห็นได้ทั่วไปและมีป้ายประชาสัมพันธ์ในสังคมเมียนมาร์อย่างมาก โดยเฉพาะเมืองมัณฑะเลย์ (เฉลิมกิตติ์, 2557)

ละครที่อยู่ใน อะเญ่ง แตกต่างจากการแสดงละครของ ชัต ในปัจจุบันนี้ วงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงดนตรีของ อะเญ่ง มีทั้งดนตรีพื้นเมืองเมียนมาร์ และดนตรีตะวันตกที่มีเครื่องดนตรี เช่น แซกโซโฟน ทรัมเปต คลาริเน็ต กลองชุด เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่เครื่องดนตรีจะมีความเฉพาะเจาะจง นักเต้นหญิงคนหนึ่งจะหันหน้าเข้าหาคณะนักดนตรี และหันหลังให้กับผู้ชม แต่ในปัจจุบันรูปแบบการแสดง อะเญ่ง บางส่วนแตกต่างไปจากอดีต แสงไฟ เครื่องดนตรีของการแสดง อะเญ่ง มีความคล้ายคลึงกับ ชัต มากขึ้น ส่วนที่ต่างกันระหว่าง อะเญ่ง และ ชัต คือ เค้าโครง และการแสดงประกอบอื่น ๆ การแสดงบนเวทีของเมียนมาร์ประกอบด้วยองค์ประกอบทางศิลปะที่หลากหลาย เช่น เรื่องราวทั้งดั้งเดิม และร่วมสมัย การแสดงชัต ประกอบด้วย การแสดง เพลง บทพูด การเต้น และท่าเต้น ซึ่งละครเวทีของเมียนมาร์จะประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 5 นี้ แม้ว่าเครื่องดนตรีตะวันตกจะถูกใช้ในการแสดงละครเวทีเมียนมาร์แต่จุด

ที่ประชาชนให้ความสนใจของละครเวทีเมียนมาร์คือองค์ประกอบหลักทั้งห้าข้างต้น โครงเรื่องของการแสดงละครเวทีไม่ว่าจะเป็น ชัต, อะเง่ง และการแสดงหุ่นกระบอกจะสะท้อนความรู้สึกของผู้คน การแสดงเหล่านี้เป็นตัวแทนของความปรารถนาของผู้คนโดยไม่คำนึงถึงชนชั้นทางสังคมและภูมิภาค ละครเวทีแบบฉบับของเมียนมาร์จะให้ความบันเทิงกับผู้ชมผ่านการเต้น การร้อง บทสนทนา และทำนอง และปิดท้ายด้วยการให้แนวคิดกับผู้ชม (Maw, N.N.L., 2021)

องค์ประกอบของการแสดง อะเง่ง ปวเว ในเมืองมณฑลเลย ได้แก่ 1) เวที 2) เครื่องเล่นหัว 3) ม่าน นักร้องและนางรำหญิง 4) นักแสดงตลก 5) ปัตวาย หรือ เปิงมางคอก 6) มองชาย หรือ ห้องแฝง 6) แน หรือ ปี่แน 7) ซะคุน หรือ ตะโพน, เซ่ากโลงปัด หรือ กลองชุดหกใบ, ปัตมะจี หรือ กลองใหญ่ 8) ฉิ่งและฉาบ 9) วงดนตรีปี่อปะตะวันตก และ 10) ผู้ชม การแสดงจะเริ่มตั้งแต่ 20.30 น. และสิ้นสุดเวลาประมาณเที่ยงคืน ในการแสดงมีทั้งนักร้องหญิงและการเต้นรำ การร้องเพลงปี่อ การเล่นละคร และการแสดงตลก เสียงที่ไพเราะของนักร้องและนางรำที่มีเสน่ห์ ดึงดูดผู้ชมทั้งเด็กและผู้ใหญ่ เช่นเดียวกับเสียงดนตรีประกอบที่น่าตื่นตาตื่นใจ ซึ่งบางช่วงบรรเลงโดยวงชายวาย บางช่วงบรรเลงโดยวงดนตรีปี่อปะตะวันตก (Chonpairot, J., 2016)

การแสดงอะเง่ง เป็นการแสดงแบบดั้งเดิมที่เคยแสดงอยู่ในราชสำนักเมียนมาร์มาก่อน แม้ในปัจจุบันนี้ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ จะมีการปกครองโดยไม่มีพระมหากษัตริย์แล้ว แต่การแสดงอะเง่ง ยังคงอยู่ อีกทั้งยังได้รับความนิยมในหมู่ประชาชนทั่วไปในเมืองมณฑลเลย ดังนั้นจากความสำคัญที่เด็กกล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการแสดงอะเง่งในเมืองมณฑลเลย เพื่อให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา ปัจจุบันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดง และดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง ซึ่งส่งผลให้การแสดงอะเง่งได้รับความนิยมในเมืองมณฑลเลยในปัจจุบัน

เนื้อหา

บทความวิชาการฉบับนี้ ผู้เขียนได้อธิบายประวัติความเป็นมา รูปแบบ การแสดง และดนตรีประกอบการแสดงอะเง่งในเมืองมณฑลพะเยา โดยสืบค้น ข้อมูลจากเอกสาร บทความ งานวิจัย และการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม จาก การสังเกต และการสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของอะเง่ง

อะเง่ง (Anyeint) ในภาษาเมียนมาร์ มีความหมายว่า อ่อนโยน มีต้นกำเนิดมาจากการรำรำในราชสำนักที่แสดงโดยนางรำในพระราชวัง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ในอดีตมีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช โดยมีพระมหากษัตริย์เปรียบดังสมมติเทพ ทั้งนักดนตรี นางรำ นักแสดงต่างก็ได้รับการอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ หรือเชื้อพระวงศ์ทั้งสิ้น การแสดงอะเง่งในสมัยก่อนเป็นการละเล่นในพระราชวัง เช่นเดียวกับการแสดง หุ่นกระบอกและเพลงปี่พาทย์ทั้งหลาย หลังจากเมียนมาร์ตกเป็นอาณานิคม ให้กับประเทศอังกฤษ ทำให้ขาดผู้อุปถัมภ์สำคัญอย่างราชสำนัก การแสดง อะเง่ง จึงเปลี่ยนจากการแสดงในราชสำนักเป็นการแสดงให้ประชาชนทั่วไป เป็นผู้ชม ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงแบบดั้งเดิมที่เป็นทางการ ให้กลายเป็นการแสดงที่สนุกสนาน ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย เน้นไปในทิศทาง การแสดงที่ตลกขบขัน อะเง่ง เป็นการแสดงที่มีเอกลักษณ์ เรื่องราวที่นำมา เสนอเป็นเรื่องราวสั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงวิถีชีวิตในชนบท การประกอบ สัมมาอาชีพ มีการร้องรำประกอบวงซายวาย มีเสื้อผ้าการแต่งหน้าที่สวยงาม ที่สำคัญการแสดงอะเง่งถือว่าเป็นศาสตร์ที่มีความอิสระเป็นการแสดง ที่มีความยืดหยุ่นรู้จักการปรับตัวได้ดี ทั้งนี้เพราะอะเง่งเป็นธุรกิจบันเทิง (นันทวิทยาณิชย์) ที่รายได้ทั้งหมดและการอยู่รอดของคณะขึ้นอยู่กับความ นิยมของผู้ชมเป็นสำคัญ จึงมีการพัฒนารูปลักษณ์ของการแสดงไปตาม

สภาพแวดล้อมและยุคสมัย การแสดงอะเง่ง เป็นเสมือนตัวแทนของสื่อบันเทิงดั้งเดิมที่สะท้อนลักษณะความเป็นไปของสังคมชาวเมียนมาร์ในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี (ธนาเศรษฐ์ อภิจิรนนท์ชัย, 2557) การแสดง อะเง่ง เป็นที่นิยมในประเทศเมียนมาร์มาจนถึงในปัจจุบัน ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้จากการที่พบการแสดงอะเง่งเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในเทศกาลที่สำคัญของชาวเมียนมาร์ เช่น การฉลองเจดีย์ เป็นต้น

2. รูปแบบการแสดงอะเง่งในเมืองมณฑลพะเย่

ในอดีตการแสดงอะเง่งจะมีนางรำเพียง 2 คน ทำการแสดงร่วมกับการบรรเลงพินเมียนมาร์ และระนาด แต่ในปัจจุบันการแสดงอะเง่ง กลายเป็นการแสดงขนาดใหญ่ มีจำนวนประมาณ 25-30 คน สมาชิกในคณะมีหน้าที่รับผิดชอบในส่วนต่าง ๆ มีทีมในการจัดเตรียมเวทีการแสดง มีกลุ่มนักแสดงละคร และนักแสดงตลก มีกลุ่มนางรำ และมีกลุ่มของนักดนตรี นักแต่งเพลง และผู้เขียนบทละคร การแสดงอะเง่งเป็นที่นิยมในเมืองมณฑลพะเย่เป็นอย่างมาก ซึ่งพบการแสดงอะเง่งในงานเทศกาล หรืองานพิธีมงคล เช่น งานบวช การฉลองเจดีย์ เป็นต้น เวทีที่ใช้ในการแสดงจะเป็นเวทีไม้ที่แข็งแรง สูงจากพื้นประมาณ 1 เมตร ถึง 2 เมตร นำผ้ามาเป็นฉาก ในการแสดงหนึ่งครั้งจะมีหลายฉากในการแสดง จะใช้วิธีการเปลี่ยนฉากด้วยการชักออกจากคนที่อยู่บนเวที โดยภาพที่อยู่ในแต่ละฉากจะมีความสอดคล้องกับการแสดง ยกเว้นในการแสดงตลกจะไม่มีฉากอยู่ด้านหลังของนักแสดง แต่จะเปิดให้เห็นวงดนตรีชายวายและวงดนตรีสากล

ภาพที่ 1 เวทีการแสดงอะเง่ง
ที่มา วุฒิสหิทธิ์ จีระกมล

การแสดงอะเง่ง เป็นการแสดงที่ผสมผสานระหว่างการร้องเพลง การรำรำ และการแสดงตลก เข้าด้วยกัน คณะอะเง่งที่มีขนาดใหญ่จะมีการแสดงละครด้วย ซึ่งในการแสดง อะเง่ง จะเป็นการแสดงสลับกัน ระหว่าง การร้องเพลง การรำรำ การแสดงละคร และการแสดงตลก เพื่อให้ผู้ชมที่เข้ามา รับชมรับฟังไม่รู้สึغبื้อหน่าย การแสดงจะเริ่มเวลา 20.30 น. หรือ 21.00 น. หากเป็นการแสดงในเมืองมณฑลจะเสร็จสิ้นประมาณ 03.00 น. แต่ถ้าเป็น ตามชนบทจะแสดงจนถึงสว่าง หรือประมาณ 06.00 น. องค์ประกอบที่สำคัญใน การแสดงอะเง่งในเมืองมณฑลจะประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การรำรำ 2) การร้องเพลง 3) การแสดงละคร และ 4) การแสดงตลก สามารถอธิบายโดยละเอียดได้ดังต่อไปนี้

1. การรำรำ ในการแสดงจะมีการรำรำอยู่หลายช่วง เริ่มจากการ เปิดวงด้วยการบรรเลงดนตรีของวงชาวยาย เพื่อให้ผู้ชมได้ทราบว่าการแสดง อะเง่ง กำลังจะเริ่มขึ้นแล้ว หลังจากนั้น เป็นการรำรำขานต์ เพื่อขอให้การแสดง อะเง่งประสบความสำเร็จ การรำแบบฉบับดั้งเดิมของเมียนมาร์เป็นการรำรำที่มี ท่าทางพื้นฐานที่เลียนแบบมาจากหุ่นขี้กิ้งของเมียนมาร์ แต่ยังคงไว้ซึ่งความ อ่อนโยน และความสง่างามตามความหมายของการแสดง การเต้นในท่าทางที่ตลก

เพื่อสร้างเสียงหัวเราะให้กับคนดู การเต้นแบบร่วมสมัยด้วยบทเพลงสมัยใหม่
จากการบรรเลงดนตรีของวงดนตรีสากล เป็นต้น

ภาพที่ 2 การรำบูชาหน้าต และการรำแบบฉบับดั้งเดิมของเมียนมาร์
ที่มา วุฒิสิตธิ จีระกมล

ภาพที่ 3 การเต้นแบบร่วมสมัย และการเต้นท่าทางตลก
ที่มา วุฒิสิตธิ จีระกมล

2. การร้องเพลง เป็นการออกมาแสดงโชว์การร้องเพลงของนักร้อง
ในขณะอะแญ่ มีทั้งการร้องเดี่ยว การร้องคู่ หรือการร้องเป็นกลุ่ม เพลงที่ร้อง
เป็นเพลงเมียนมาร์ร่วมสมัย หรือ เพลงที่กำลังได้รับความนิยมในขณะนั้น
สลับการแสดงกับการรำรำ การแสดงละคร และการแสดงตลก ไปเรื่อย ๆ ใน
การแสดงละคร หรือการแสดงตลกเองก็มีตัวละคร หรือนักแสดงตลกร้องเพลง
เพื่อสร้างสีสันในการแสดงด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 4 การร้องเพลงเมียนมาร์ร่วมสมัยในคณะอะเง่ง
 ทีมา วุฒิสิทธิ จีระกมล

3. การแสดงละคร ในคณะอะเง่ง ส่วนใหญ่จะเป็นการนำนิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก ประวัติศาสตร์ของชาวเมียนมาร์ เรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา หรือบทละครที่แต่งขึ้นมาใหม่ มีเนื้อหาเกี่ยวกับสังคม ความรัก การต่อสู้ และเรื่องราวในปัจจุบันมาดัดแปลงเป็นบทละครในการแสดงละคร แต่จะทำเป็นเรื่องราวสั้น ๆ ใช้เวลาแสดงไม่นาน มีการสอดแทรกมุขตลกขบขัน ลงไปในบทละคร

ภาพที่ 5 การแสดงละครในคณะอะเง่ง
 ทีมา วุฒิสิทธิ จีระกมล

4. การแสดงตลก มีนักแสดงตลกผู้ชาย 5-6 คน ออกมาพูดตลก พร้อมนางรำ 1 คน ผู้ชายจะแต่งตัว ด้วยการนุ่งโสร่งที่มีขนาดใหญ่ และลวดลายเป็นตารางขนาดใหญ่สีสันฉูดฉาด สวมเสื้อฝ้ายส่วนใหญ่สีขาว ด้านนางรำหญิง

แต่งตัวด้วยเสื้อผ้าสวยงาม สวมทับด้วยผ้าคลุมหรือเสื้อคลุม การแสดงของฝ่ายหญิงจะออกมาร้ายรำเดี่ยวในรูปแบบนาฏศิลป์เมียนมาร์แบบดั้งเดิม ถือว่าเป็นการแสดงความสามารถของนางรำในคณะอะเง่ง โดยมีดนตรีบรรเลงประกอบเป็นวงชายวายสลับกับวงดนตรีสากลที่อยู่ด้านหลัง หลังจากร้ายรำ นักแสดงชายจะออกมาแสดง ใช้บทสนทนาที่ชวนให้ตลกขบขัน หรือมีการจำลองเหตุการณ์เพื่อสร้างสถานการณ์ที่จะสร้างเสียงหัวเราะขบขันให้แก่ผู้ชม การแสดงตลกถือเป็นช่วงสำคัญของการแสดงอะเง่ง เป็นช่วงที่คนดูให้ความสนใจและมีอารมณ์ร่วมมากที่สุด มุขตลกที่นำมาใช้นำเหตุการณ์ปัจจุบัน หรือวิถีชีวิตของคนเมียนมาร์มาใช้ในบทสนทนาของนักแสดงตลก มีการแบ่งหน้าที่ของแต่ละคนอย่างชัดเจนในการรับส่งมุขตลกกัน ซึ่งในช่วงนี้จะมีการสอดแทรกมุขตลกที่มีนัยทางด้านการเมืองเข้ามาด้วย เรียกเสียงหัวเราะจากผู้ชมจำนวนมาก ถือเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของการแสดงอะเง่ง ที่ในหลาย ๆ ครั้งก็มีบทบาทในการแสดงจุดยืนทางการเมืองของนักแสดงอะเง่ง โดยจะมีการแสดงร้ายรำสลับกันไปมาอีก

การแสดงตลก ในบางครั้งนางรำฝ่ายหญิงก็จะมาร่วมแสดงตลกด้วย

ภาพที่ 6 การแสดงตลกของอะเง่ง

3. ดนตรีประกอบการแสดงอะเง่งในเมืองมณฑะเลย์

ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงอะเง่งในเมืองมณฑะเลย์ ในปัจจุบันใช้ วงชายวาย และวงดนตรีสากล โดยจะบรรเลงสลับกันในการแสดงแต่ละช่วง หรือในบางช่วงจะเล่นบรรเลงไปพร้อม ๆ กัน เมื่อวงชายวายและวงดนตรีสากล เล่นบรรเลงพร้อมกันแล้ว แล้วแต่รูปแบบการแสดงในแต่ละครั้ง ดังนั้นดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงอะเง่ง ในเมืองมณฑะเลย์ จะใช้วงดนตรี 2 วง ประกอบในการแสดง คือ วงชายวาย และวงดนตรีสากล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 วงชายวาย มีความหมายได้สองนัย นัยหนึ่งหมายถึง เปิงมางคอก และอีกนัยหนึ่งหมายถึง วงปี่พาทย์ที่มีเปิงมางคอก เป็นเครื่องดนตรี ขึ้นเอก และอาจเรียกวงปี่พาทย์ชนิดนี้ว่า ปัตตวาทย์ ส่วนตัวเปิงมางคอกนั้น จะเรียกว่า ปัตตวาทย์ ชายวายเป็นวงดนตรีประจำชาติของพม่า ที่ใช้ในงานพิธีการและงานบันเทิง ปัจจุบันพม่ายังคงมีความนิยมนำวงชายวาย มาเล่นในงานพิธีต่าง ๆ เครื่องดนตรีในวงชายวายที่ใช้ในการแสดงอะเง่ง ได้แก่ ปัตตวาทย์ หรือเปิงมางคอก ประกอบด้วยกลองย้อย 21 ลูก ที่เรียกว่า ปัตตโลง แว่นเรียงในคอก แต่ละลูกมีขนาดและระดับเสียงต่างกัน, กลองใหญ่ หรือปัตตมะจี เป็นเครื่องดนตรีที่ช่วยเพิ่มเสียงให้ดังกระหึ่ม, กลองสั้น หรือ สี่ได่, ตะโพน หรือ สะคุ่น, กลองชุดหกใบ หรือเซ้าโกโลงปัตต คล้ายปัตตวาทย์แต่ไม่แว่นในคอกวางเรียงไล่ขนาดจากใหญ่ไปเล็ก 6 ใบ 6 ระดับเสียง, ซ้องแผง หรือมองชาย เป็นซ้องชุดซึ่งเป็นแผง มี 18 ลูก, ฉาบ หรือสะก๊วง, ฉิ่ง หรือ ซี, เกราะ หรือ วา เป็นเครื่องประกอบจังหวะ คู่กับฉิ่ง และปี่แน หรือแน (วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม, 2551)

3.2 วงดนตรีสากล เป็นวงดนตรีที่ใช้เครื่องดนตรีตะวันตก บรรเลง มีเครื่องดนตรีดังต่อไปนี้ ได้แก่ กลองไฟฟ้า กีตาร์เบส กีตาร์ไฟฟ้า คีย์บอร์ด แซกโซโฟน ทรัมเปต เป็นต้น

ภาพที่ 7 วงดนตรีชายวัย และวงดนตรีสากล ประกอบการแสดงอะเง่ง
ที่มา วุฒิสถิธิ จีระกมล

สรุป

ประวัติความเป็นมาของอะเง่ง (Anyeint) ในภาษาเมียนมาร์มีความหมายว่า อ่อนโยน มีต้นกำเนิดมาจากการร่ายรำในราชสำนัก หลังจากเมียนมาร์ตกเป็นอาณานิคมให้กับประเทศอังกฤษ กลุ่มนางรำและนักดนตรีในราชสำนักชาวผู้่อุปถัมภ์ การแสดงอะเง่ง จึงเปลี่ยนจากการแสดงในราชสำนักเป็นการแสดงให้ประชาชนทั่วไปเข้าชม เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงเป็นการแสดงที่สนุกสนาน ตลกขบขัน ได้รับนิยมในประเทศเมียนมาร์มาจนถึงในปัจจุบัน รูปแบบการแสดงอะเง่งในเมืองมณฑลพะโล่ ในปัจจุบันเป็นการแสดงที่ผสมผสานระหว่างการร้องเพลง การร่ายรำ การแสดงตลกและการแสดงละครแสดงสลับกัน การแสดงเริ่มเวลา 20.30 น. หรือ 21.00 น. ในเมืองมณฑลพะโล่จะถึงเวลา 03.00 น. แต่ถ้าเป็นตามชนบทจะถึง เวลา 06.00 น. องค์ประกอบที่สำคัญในการแสดงอะเง่งในเมืองมณฑลพะโล่ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การร่ายรำแบบดั้งเดิม สลับกับการเต้นในท่าทางที่ตลก และการเต้นแบบร่วมสมัย, การร้องเพลงเดี่ยว หรือร้องเป็นกลุ่ม เพลงที่ร้องเป็นเพลงเมียนมาร์

ร่วมสมัย หรือเพลงที่กำลังได้รับความนิยม, การแสดงละคร ส่วนใหญ่จะเป็นการนำนิทานพื้นบ้าน หรือ บทละครที่แต่งขึ้นมาใหม่ นำมาแสดงเป็นแบบสั้น ๆ สอดแทรกมุขตลกขบขันลงไปในบทละคร การแสดงตลก มีผู้ชาย 5-6 คน พร้อมนางรำ 1 คน ผู้แสดงชายจะแต่งตัวด้วยการนุ่งโสร่งที่มีขนาดใหญ่ และลวดลายเป็นตารางขนาดใหญ่สีสันฉูดฉาด สวมเสื้อฝ้ายส่วนใหญ่สีขาว นางรำแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าสวยงาม การแสดงของฝ่ายหญิงจะออกมารำรำเดี่ยวในรูปแบบนาฏศิลป์เมียนมาร์แบบดั้งเดิม นักแสดงชายจะออกมาพูดชวนให้ตลกขบขัน หรือมีการจำลองเหตุการณ์เพื่อสร้างสถานการณ์สร้างเสียงหัวเราะขบขันให้แก่ผู้ชม การแสดงตลกถือเป็นช่วงสำคัญของการแสดงอะเง่ง มุขตลกที่นำมาใช้จะนำเหตุการณ์ปัจจุบัน หรือวิถีชีวิตของคนเมียนมาร์มาสอดแทรกมุขตลกที่มีนัยทางการเมือง ถือเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของการแสดงอะเง่ง โดยจะมีการแสดงรำรำสลับกันไปมากับการแสดงตลก ในบางครั้งนางรำฝ่ายหญิงก็จะมาร่วมแสดงตลกด้วย ดนตรีประกอบการแสดงอะเง่งในเมืองมณฑลพะเย่ย์ ในปัจจุบันใช้วงชายวาย และวงดนตรีสากล จะบรรเลงสลับกันในการแสดงแต่ละช่วง หรือในบางช่วงจะเล่นบรรเลงไปพร้อมกัน การเปลี่ยนแปลงการแสดงอะเง่งในเมืองมณฑลพะเย่ย์เป็นการดัดแปรให้ศิลปะการแสดงชนิดนี้สามารถอยู่ได้ในกระแสความเจริญที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว มีรูปแบบการแสดงที่สร้างความสนุกสนาน และความประทับใจให้แก่ผู้ชม ปรับรูปแบบการแสดงให้ทันสมัยหลากหลาย มีการเต้นรำร่วมสมัย การร้องเพลงเมียนมาร์สมัยนิยม การแสดงละครที่แต่งขึ้นมาใหม่ และการแสดงตลกที่สอดแทรกมุขตลก เสียดสี วิพากษ์วิจารณ์การเมืองและวิถีชีวิตชาวเมียนมาร์บนเวทีมีระบบแสง สี เสียงที่อลังการสวยงาม และมีวงดนตรีสากลบรรเลง การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนเพื่อต้องการสร้างความนิยมในหมู่ผู้ชมชาวเมียนมาร์รุ่นใหม่ แต่ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงมากมาย การแสดงอะเง่งก็ยังคงมีการคงรูปแบบการแสดงแบบดั้งเดิมไว้เพื่อชาวเมียนมาร์รุ่นเก่าเช่นกัน ได้แก่ การรำรำเมียนมาร์แบบดั้งเดิม เครื่องแต่งกายของนางรำ การบูชาหน้าก่อนการแสดง

และการใช้วงดนตรี ชายวายบรรเลง ซึ่งส่วนใหญ่วงชายวายจะมีบทบาทอย่างมากในการแสดงละคร การแสดงตลก และการร่ายรำ ถือได้ว่าแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อความทันสมัยกับยุคปัจจุบัน แต่การแสดงอะเง่งก็ยังคงอนุรักษ์รากเหง้าของวัฒนธรรมประจำชาติให้ยังคงอยู่ได้ จึงทำให้การแสดงอะเง่งได้รับความนิยมจากคนเมียนมาร์ทั้งคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่าจนมาถึงปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- ธนาเศรษฐ์ อภิจิณนัทชัย. (2557) *กระบวนการเรียนการสอนดนตรีประกอบการแสดงอะเง่งในมณฑลพะโล่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- เฉลิมกิต แซ่แก้ว. (2557). *ชาย้งว้าย : วงดนตรีแบบฉบับของประเทศเมียนมาร์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- นฤมล อีรวัฒน์ และคณะ. (2551). *มองพม่าผ่านขเวดากอง*. เชียงใหม่: ซิลค์เวอร์ม.
- วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม. (2551). *เรียนรู้สังคมวัฒนธรรมพม่า*. พิษณุโลก: ตระกูลไทย.
- Chonpairot, J. (2016). Pwe Dramatic Performance in Mandalay. *Mekong-Salween Civilization Studies Joura*, 7(1), 16-30.
- Maw, N. N. L. (2021) *Brief History of Drama in Colonial Period*. 3RD International conference on Burma/Myanmar studies: Burma/Myanmar in the changing southeast Asian context. Chaing Mai University, THAILAND. Chaing Mai: Chaing Mai University.